

ОБЛІК ТА АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ: ВИЯВЛЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ

Артюх О.В., канд. екон. наук, доцент ОНЕУ

Голубан Г.Б., студентка 6 курсу ОНЕУ

Останнім часом законодавчі та нормативні документи, що регламентують формування фонду оплати праці (ФОП) змінювалися досить часто і кардинально. Тому фахівцю з обліку важливо знати, як здійснювати нарахування тієї або іншої виплати в даний час, постійно слідкувати за законодавчими змінами у прожитковому мінімумі та мінімальній заробітній платі, оскільки від цих величин залежить розмір податкової соціальної пільги при утриманні податку з доходів фізичних осіб (ПДФО), величина доходу, до якого застосовується податкова соціальна пільга, розмір єдиного соціального внеску (ЕСВ), що утримується із заробітної плати працівників тощо [7, стор. 141]. Тому на сучасному етапі залишається актуальним виявлення проблемних питань розрахунків по оплаті праці в обліку та аудиту для достовірного відображення інформації в фінансовій звітності.

Проблематика обліку та аудиту розрахунків з оплати праці досить актуальна в сучасній дійсності. З кожним роком вчені та експерти з обліку приділяють все більше уваги цій темі. Так, в призмі сьогодення займаються темою розрахунків такі вчені, Хлинїна Н.Б., Ярмішко С.В., та інші.

Так, Хлинїна Н.Б. охарактеризувала організацію аудиторської перевірки розрахунків з оплати праці, Ярмішко С.В. дослідив проблемні питання з організації, автоматизації обліку розрахунків з оплати праці та запропонував напрямки удосконалення оплати праці.

Наукові напрацювання обґрунтовано розкривають окремі проблеми в обліку та аудиті розрахунків з оплати праці, але практика вимагає комплексного

підходу до вирішення проблематики по даній темі, які потребують подальшого дослідження.

Метою статті є виявлення проблематики в обліку та аудиті розрахунків з оплати праці та ступінь її впливу на достовірність фінансової звітності.

Розрахунки з оплати праці займають об'ємну частину як в бухгалтерському обліку, так і під час аудиторської перевірки, оскільки ця ділянка досить специфічна та вимагає особливої уваги і зосередженості. Оплата праці - це стаття витрат, яка відіграє важливу роль у формуванні собівартості продукції, тому до неї завжди необхідно підходити з особливою увагою для забезпечення раціонального використання грошових ресурсів та їх економії на підприємстві.

Під час перевірки розрахунків з оплати праці аудитору, з одного боку, важливо переконатися в дотриманні підприємством чинного законодавства про оплату праці, відсутності порушень умов оплати праці працівників, а з іншого боку - перевірити правильність здійснених відрахувань податків і зборів із заробітної плати працівників, а також відповідність відображення операцій в бухгалтерському обліку і достовірність їх висвітлення у фінансовій звітності підприємства.

Так, при здійсненні аудиторської перевірки з метою розкриття порушень в обліку розрахунків з оплати праці доцільно визначити дії аудитора:

1. Перевірка відсутності обов'язкових документів з обліку оплати праці і порушення вимог до їх оформлення.

Аудитору необхідно перевірити колективний договір, положення про оплату праці, положення про відпустки, положення про преміювання, посадові інструкції, та встановити відповідність даних документів чинному законодавству, з'ясувати, чи всі реквізити дотримані при складанні документів, якими особами вони затверджені, чи не погіршують ці документи умови праці та становище працівників порівняно з положеннями, встановленими Кодексом законів України про працю (КЗпП) [2].

2. Перевірка порушення термінів виплати авансу, заробітної плати.

Аудитору потрібно встановити, чи не порушені норми чинного законодавства в частині своєчасності виплати нарахувань, а у разі такого порушення з'ясувати, чи була нарахована та виплачена компенсація за таку затримку згідно з Законом України «Про оплату праці» [1].

3. Виявлення помилок при нарахуванні виплат за середнім заробітком в розрахунках лікарняних, відпускних.

Аудитору слід перевірити графік відпусток, наказів на відпустку, розрахунки днів наданої відпустки та середньої заробітної плати згідно с Постановою № 100 [4]. Це дасть змогу встановити, чи відповідають накази інформації, зазначеній у табелях обліку робочого часу, чи правильно зроблений розрахунок відпускних та компенсацій за невикористану відпустку, чи не допускались випадки одночасного нарахування заробітної плати та відпускних за одні й ті самі дні. Аудитору також необхідно встановити правомірність нарахування допомоги з тимчасової непрацездатності, допомоги по вагітності та пологах, правильність розрахунку днів, що підлягають оплаті за період знаходження на лікарняному, визначення загального трудового стажу, а також середньої заробітної плати, яка повинна розраховуватись згідно с Постановою № 1266 [5].

4. Виявлення в обліку неповного переліку виплат, що мають характер оплати праці.

Під час перевірки аудитором слід визначити обґрунтованість наданих премій, встановити підстави щодо їх надання, чи вірно розраховані суми премій у разі зазначення у наказах відсотків до окладу, чи правильно віднесені нараховані премії до фонду оплати праці. За виданими працівникам позиками аудитором необхідно пересвідчитися у наявності первинних документів щодо такого надання, визначити основні умови та обов'язки сторін, а також суми, що підлягають утриманню із заробітної плати. Потрібно також перевірити дотримання термінів повернення позик, відповідність утримань за такими позиками згідно з КЗпП.

5. Відсутність обліку наданої працівникам матеріальної вигоди.

Аудитору слід перевірити підстави такого надання, класифікувати відповідний вид допомоги, визначити правомірність та правильність здійснених утримань та нарахувань щодо виданої матеріальної допомоги.

6. Помилки у проведенні утримань та нарахувань податків і внесків.

У ході перевірки аудитору необхідно встановити, чи правильно зроблені розрахунки утримань, чи вірно визначений об'єкт оподаткування та застосовані ставки податків і внесків. Якщо були застосовані податкові соціальні пільги з ПДФО, слід перевірити правомірність такого застосування та наявність відповідних документів, які є підставою для їх застосування. Також необхідно перевірити податкову звітність підприємства та звітність, подану у Пенсійний фонд, порівняти показники, які відображені у звітності з даними бухгалтерського обліку.

7. Перевірка правильності проведення індексації окладів при зростанні цін в умовах інфляції.

Аудитору необхідно встановити, чи проводиться індексація грошових виплат у вигляді оплати праці на підприємстві, чи вірно визначаються базові періоди, як розраховується коефіцієнт індексації, чи правильно він застосовується до нарахованих доходів.

8. В бухгалтерському обліку та обліку у системі оподаткування неправильно визначається джерело нарахування заробітної плати.

Необхідно встановити правомірність віднесення до складу відповідних витрат суму нарахованої заробітної плати та нарахувань на соціальні заходи, зв'язок таких витрат з господарською діяльністю підприємства згідно з нормами бухгалтерського законодавства та вимогами Податкового Кодексу України (ПКУ) [3].

До типових порушень розрахунків з оплати праці та їх вплив на достовірність фінансової звітності можна віднести [6, стор. 75]:

1. Суми нарахованої заробітної плати за даними первинних документів не відповідають даним облікових реєстрів. Викривлення оборотів та залишків за рахунком 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», недійсність рядка

«Кредиторська заборгованість» у звіті Про фінансовий стан підприємства.

2. Заниження (завищення) сум нарахованих податків та внесків у зв'язку з невірним розрахунком оподаткованих баз та ставок. Викривлення рядків «Кредиторська заборгованість за соціальним страхуванням» та «Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» звіту Про фінансовий стан підприємства.

3. Порушення строків перерахування ЄСВ та ПДФО. Застосування до підприємства штрафних санкцій.

4. Використання коштів ФССТВП не за призначенням або за не підтвердженими документами. Невірний розрахунок допомоги з тимчасової непрацездатності або допомоги по вагітності та пологам. Викривлення розрахунків з ФССТВП, недостовірність рядка «Кредиторська заборгованість за соціальним страхуванням» звіту Про фінансовий стан підприємства.

5. Невірний розрахунок ПДФО - не включені виплати, які підлягають оподаткуванню. Заниження суми ПДФО, що підлягає перерахуванню до бюджету, недостовірність рядка «Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» звіту Про фінансовий стан підприємства та податкової звітності.

Отже, порушення у сфері розрахунків з оплати праці в обліку негативно впливають на достовірність показників бухгалтерського обліку та формування правдивої інформації у фінансовій та податковій звітності підприємства.

Таким чином, важливим напрямом удосконалення обліку розрахунків з оплати праці є правильна організація процесу, підприємство повинно підходити до неї обґрунтовано, враховуючи нормативно-правові акти, використовуючи результати наукових досліджень. Організація обліку розрахунків з працівниками повинна включати: розробку методики узагальнення заробітної плати; вибір реєстрів аналітичного та синтетичного обліку; розподіл робіт між бухгалтерами та проведення оперативного контролю за правильністю розрахунків.

Чітка і прозора побудова аудиту розрахунків з оплати праці підвищує роль фінансового контролю за ефективним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємств.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України "Про оплату праці" від 24.03.95 р. № 108/95-ВР. із змінами [Електронний ресурс]Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>;
2. Кодекс законів України про працю від 10.12.71 р. № 322- VIII із змінами [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>;
3. Податковий Кодекс України від 02.12.2010р № 2755-VI. із змінами [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>;
4. Порядок обчислення середньої заробітної плати, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 08.02.95 р. № 100, зі змінами [Електронний ресурс]Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>;
5. Порядок обчислення середньої заробітної плати (доходу) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 26.09.01 р. № 1266 із змінами [Електронний ресурс]Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>;
6. Хлиніна Н.Б. Аудит розрахунків з оплати праці та типові порушення, виявленні при його проведенні [Електронний ресурс] /Н.Б. Хлиніна//Економіка. Управління. Інновації . - 2013. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2013_1_30.pdf;
7. Ярмішко С. В. Сучасні проблеми обліку розрахунків з оплати праці та шляхи їх удосконалення [Електронний ресурс] / С. В. Ярмішко // Управління розвитком . - 2013. - № 15. - С. 140-142. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uproz_2013_15_63.pdf.